

УДК 339.543.1+336.71(477)

Лунак Р.Л.

economist_555@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1830-1800

Researcher ID: I-2980-2017

д.е.н., проф., професор кафедри економіки,

Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Стіскун А.В.

stiskun_anton@ukr.net, ORCID ID: 0009-0009-3491-8171

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Сисун О.В.

oleksandr.sysun1@gmail.com

магістрант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ ПОСЛУГАМИ В УКРАЇНІ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Анотація. У статті визначено низку особливостей розвитку зовнішньої торгівлі послугами на регіональному рівні, які охоплюють сировинно-ресурсне забезпечення, просторово-територіальне розміщення, конкурентний потенціал, інфраструктурне забезпечення та інші аспекти. Проведений структурно-функціональний аналіз зовнішньої торгівлі послугами в розрізі операцій експорту та імпорту дозволив здійснити групування регіонів України та виділити регіони-лідери, регіони з найменшим експортом/імпортом послуг, регіони з найбільшим падінням експорту/імпорту послуг, а також регіони з позитивною динамікою експорту/імпорту послуг. Зроблено висновок, що регіони, які продемонстрували позитивну динаміку експорту послуг, змогли забезпечити зростання або зберегти стабільність цього показника, попри складні економічні, політичні та інші умови. Географічно-просторовий розподіл імпорту послуг продемонстрував, як різні регіони України задовольняють свої економічні потреби, враховуючи особливості та галузеву спеціалізацію місцевого господарства. Отримані результати структурно-функціонального аналізу наочно продемонстрували негативний вплив війни та окупації на зовнішньоекономічну діяльність і стабільність економічних процесів у регіонах, розташованих на лінії фронту або в зонах активних бойових дій. Надано характеристики сальдо зовнішньої торгівлі послугами в Україні за регіонами та виявлено негативне значення цього показника в Полтавській, Дніпропетровській та Донецькій областях. До стратегічних орієнтирів регіональної політики активізації зовнішньої торгівлі послугами в Україні віднесено такі: (1) розвиток місцевої інфраструктури для торгівлі послугами, (2) удосконалення регуляторної бази в регіонах, (3) підготовка та розвиток місцевої висококваліфікованої робочої сили, (4) посилення підтримки інновацій та цифровізації, (5) підтримка місцевого малого та середнього бізнесу, (6) розширення міжнародного міжрегіонального співробітництва та партнерства, (7) посилення просування послуг на міжнародних ринках, (8) постійний моніторинг реалізації стратегічних ініціатив.

Ключові слова: зовнішня торгівля, послуги, експорт, імпорт, регіональна економіка, регіон, ринок, Україна.

Lupak Ruslan

economist_555@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-1830-1800

Researcher ID: I-2980-2017

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Stiskun Anton

stiskun_anton@ukr.net, ORCID ID: 0009-0009-3491-8171

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Sysun Oleksandr

oleksandr.sysun1@gmail.com

Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

REGIONAL FEATURES OF FOREIGN TRADE IN SERVICES IN UKRAINE: STRUCTURAL AND FUNCTIONAL ANALYSIS

Abstract. The article identifies a number of features of the development of foreign trade in services at the regional level, which include raw material and resource supply, spatial and territorial location, competitive potential, infrastructure support and other aspects. The structural and functional analysis of foreign trade in services in terms of export and import operations made it possible to group the regions of Ukraine and identify the leading regions, regions with the lowest export/import of services, regions with the largest drop in export/import of services, as well as regions with positive dynamics of export/import of services. It is concluded that the regions that demonstrated positive dynamics of service exports were able to ensure growth or maintain stability of this indicator, despite difficult economic, political and other conditions. The geographical and spatial distribution of service imports demonstrated how different regions of Ukraine satisfy their economic needs, taking into account the characteristics and industry specialization of the local economy. The results of the structural and functional analysis clearly demonstrated the negative impact of war and occupation on foreign economic activity and the stability of economic processes in regions located on the front line or in zones of active hostilities. Characteristics of the balance of foreign trade in services in Ukraine by region are provided and the negative value of this indicator is revealed in Poltava, Dnipropetrovsk and Donetsk regions. The following are considered strategic guidelines for the regional policy of activating foreign trade in services in Ukraine: (1) development of local infrastructure for trade in services, (2) improvement of the regulatory framework in the regions, (3) training and development of local highly qualified workforce, (4) strengthening support for innovation and digitalization, (5) support for local small and medium-sized businesses, (6) expansion of international interregional cooperation and partnership, (7) strengthening the promotion of services in international markets, (8) constant monitoring of the implementation of strategic initiatives.

Keywords: foreign trade, services, export, import, regional economy, region, market, Ukraine.

JEL Classification: F14, R12, O57

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-44-15>

Постановка проблеми. Кожен регіон України має власну економічну спеціалізацію, що впливає на види послуг, які здатний експортувати чи потребує імпортувати. Використання кожним із них власних конкурентних переваг визначає здатність збільшувати обсяги експорту послуг, імпортуючи високотехнологічні та критично необхідні послуги. З огляду на це до особливостей розвитку зовнішньої торгівлі послу-

гами на регіональному рівні доречно віднести наступне: (1) промислові регіони з розвиненим виробничим комплексом здебільшого зосереджені на експорті інженерних та технологічних послуг; (2) аграрні регіони спеціалізуються на наданні послуг, пов'язаних із сільським господарством та агротехнологіями; (3) регіони з розвинутою транспортною та комунікаційною інфраструктурою мають сприятливі умови

для розширення зовнішньої торгівлі послугами, зокрема в галузях логістики, туризму та інформаційних технологій; (4) регіони з недостатньо розвинутою інфраструктурою можуть стикатися з труднощами забезпечення високої якості послуг на міжнародному рівні, натомість потребують більших обсягів імпорتنих послуг; (5) регіони з високим рівнем освіти та підготовки кадрів мають потенціал стати важливими центрами експорту знань та послуг, зокрема в ІТ-сфері, консалтингу, науково-дослідній діяльності; (6) менш розвинені регіони можуть мати недостатньо кваліфікованих кадрів для надання послуг міжнародним клієнтам. Поряд з тим, кожен із регіонів відіграє вагомий роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку національної економіки, а їх спеціалізація на певних секторах посилює диверсифікацію економічної діяльності та забезпечує стійкість до зовнішніх шоків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Зовнішня торгівля послугами має чітку регіональну специфіку: регіони з високою концентрацією підприємств, розвинутою інфраструктурою, висококваліфікованою робочою силою та доступом до міжнародних ринків демонструють значно кращі результати в експорті послуг, тоді як менш розвинені регіони часто зосереджуються на традиційних, менш технологічно складних послугах. Також важливим фактором розвитку зовнішньої торгівлі послугами в регіональній економіці є рівень урбанізації. Зокрема, регіони з високою концентрацією великих міст та економічних центрів мають більший попит на послуги з вищим рівнем доданої вартості (наприклад, на послуги в ІТ-сфері, консалтингу, фінансовому менеджменті), тоді як менш урбанізовані регіони можуть мати більший попит на послуги з нижчим рівнем економічної вигоди (наприклад, послуги в агропромисловому комплексі або туризмі). Такі та інші структурні й функціональні характеристики регіональної економіки становлять основу формування потенціалу зовнішньої торгівлі послугами країни, про що зазначається в працях таких науковців, як В. Бачинський [12, с. 25–32], Ю. Березівський [11, с. 41–54], К. Брензович [1, с. 30–34], Т. Васильців [2, с. 16–32; 3, с. 162–168], М. Вірт [13, с. 346–361], О. Гримак [11, с. 41–54], І. Дернова [5], С. Дробязко [14, с. 1313–1331], Г. Шевцова [14, с. 1313–1331], М. Дубина [11, с. 41–54], А. Збарська [11, с. 41–54], Т. Камінська [6, с. 27–41], М. Касаткіна [14, с. 1313–1331], О. Качан [13, с. 346–361], О. Коваленко [15, с. 77–89], Т. Ков-

тун [7, с. 28–35], К. Кузьмінська [12, с. 25–32], М. Куницька-Іляш [11, с. 41–54], П. Куцик [12, с. 25–32; 13, с. 346–361], С. Кучеренко [8, с. 96–107], Л. Леваєва [8, с. 96–107], В. Македон [14, с. 1313–1331; 15, с. 77–89], О. Маслош [14, с. 1313–1331], А. Матвієнко [7, с. 28–35], О. Мельничук [9, с. 115–128], Ю. Мержинський [15, с. 77–89], Н. Метеленко [15, с. 77–89], І. Островський [10], Н. Припуга [8, с. 96–107], Г. Рибак [10], А. Рудич [15, с. 77–89], О. Рудковський [3, с. 162–168], О. Чабанюк [12, с. 25–32], Р. Щупаківський [13, с. 346–361]. Попри наявні наукові напрацювання у сфері розвитку зовнішньої торгівлі послугами, залишається потреба у виявленні нових структурних та функціональних тенденцій у системі державного управління зовнішньоторговельними відносинами з огляду на сучасні зміни в регіональній економіці України.

Метою статті є проведення структурно-функціонального аналізу зовнішньої торгівлі послугами в регіональній економіці України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Аналіз зовнішньої торгівлі послугами регіонів України з початку війни вимагає комплексного розгляду таких аспектів, як загальний обсяг експорту та імпорту, структура послуг, їхня динаміка та регіональні особливості. Війна суттєво трансформувала зовнішню торгівлю послугами, спричинивши її різке скорочення, зростання імпортозалежності та інші критичні наслідки для національної економіки.

Так, географічний розподіл експорту послуг в Україні демонструє збереження позицій основних економічних центрів, а також важливу роль прикордонних і портових регіонів у зовнішній торгівлі послугами (рис. 1).

Унаслідок війни та окупації частини територій окремі регіони України зазнали значних втрат в експорті послуг. Так, на початку 2023 р. Луганська область із показником експорту лише 1,38 млн дол. США та Херсонська область – 3,97 млн дол. США майже повністю припинили зовнішньоекономічну діяльність через активні бойові дії та тимчасову окупацію. Зокрема, експорт із Луганської області скоротився на 95,9 % порівняно з попереднім роком, а з Херсонської області – на 88,8 %. Саме війна та значний вплив гібридних загроз на цих територіях заблокували звичні торговельні канали, унеможлививши або значно ускладнивши створення нормальних умов для експорту послуг.

Донецька область, яка традиційно посідала сильні позиції в економіці, скоротила обсяг екс-

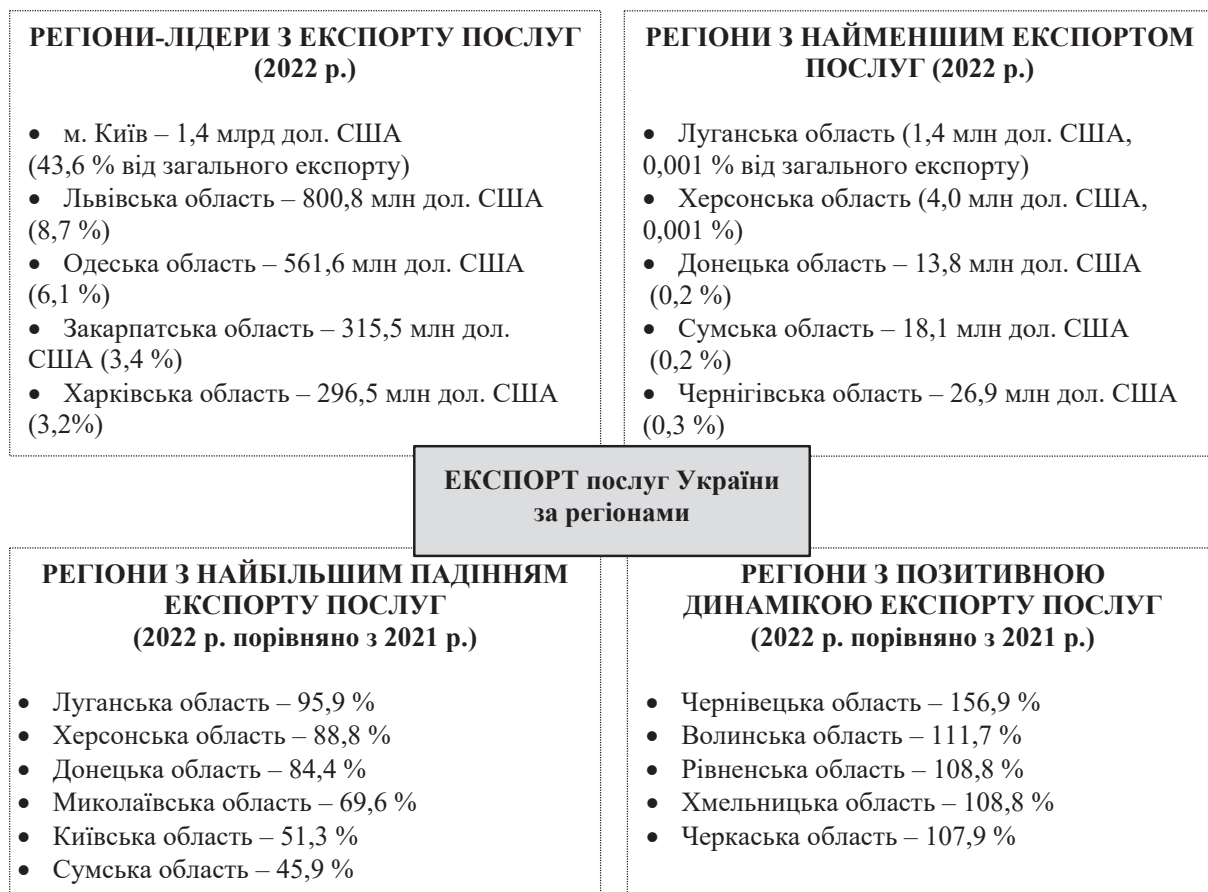

Рис. 1. Узагальнені результати аналізу експорту послуг України за регіонами у 2021–2022 рр.

Джерело: складено за [4]

порту послуг до 13,8 млн дол. США, що на 15,8 % менше, ніж у попередньому році, і становить лише 0,2 % від загального експорту України. Також знизився експорт послуг із Херсонської області – на 11,2 % порівняно з попереднім роком. Однозначно основними причинами спаду стали економічні труднощі, спричинені бойовими діями, блокуванням інфраструктури, погіршенням умов для ведення бізнесу та зниженням попиту на послуги.

Відповідні показники наочно демонструють негативний вплив війни та окупації на зовнішньоекономічну діяльність і стабільність економічних процесів у регіонах, розташованих на лінії фронту або в зоні активних бойових дій. Водночас таке скорочення експорту підкреслює важливість відбудови цих територій для відновлення їхнього експортного потенціалу та поживлення економічної активності після завершення воєнних дій.

Регіони, які продемонстрували позитивну динаміку експорту послуг, на початку 2023 р. змогли забезпечити зростання або зберегти стабільність попри складні економічні та

політичні умови. Важливими чинниками такого розвитку стали активізація прикордонної торгівлі, стабільність економічної ситуації та підтримка критичної інфраструктури. Зокрема, на початку 2023 р. Чернівецька область показала значне зростання експорту послуг, збільшивши його на 156,9 % порівняно з попереднім роком.

Примітно, що географічний розподіл імпорту послуг в Україні на початку 2023 р. відображає різноманітність потреб у послугах, зумовлену економічними, логістичними та географічними особливостями кожного регіону (рис. 2). Так, лідерські позиції зайняло м. Київ, де обсяг імпорту послуг досяг 1,52 млрд дол. США, що становить 50,6 % від загальнодержавного показника. Традиційно м. Київ утримує першість у даній сфері, забезпечуючи понад половину загального імпорту послуг в Україні. Попри це, посилюється імпортозалежність регіону, а особливо в традиційних для нього сферах фінансових, страхових, консалтингових та ІКТ-послуг.

Також значний обсяг послуг імпортується в Одеську область, зокрема на початку 2023 р.

показник становив 385,6 млн дол. США, або 12,8 % від загального значення по Україні. Завдяки стратегічному розташуванню на Чорноморському узбережжі регіон відіграє ключову роль як портовий і логістичний хаб країни. Так, в Одеській області основна частка імпорту припадає на портові та логістичні послуги, що забезпечують ефективне транспортування товарів, включно з їхнім імпортом і експортом через морські порти. Важливу роль також відіграють послуги, пов'язані з обробкою вантажів і митними процедурами, які сприяють безперебійному функціонуванню торговельних потоків.

Стосовно Дніпропетровської області, то, маючи розвинену промислову та технічну базу, регіон активно імпортує інженерні та виробничі послуги. Відповідно, як один із ключових центрів металургії, машинобудування та інших стратегічних галузей регіон потребує спеціалізованих технічних і інженерних послуг для підвищення ефективності виробництва та модернізації технологічної інфраструктури. Значну частку імпорту складають послуги, пов'язані з проектуванням, розроб-

кою та вдосконаленням виробничих процесів. Так, на початку 2023 р. обсяг імпорту послуг у регіоні становив 163,5 млн дол. США, або 5,4 % від загального імпорту в Україні.

Примітно, що Львівська область, маючи тісні економічні зв'язки з Польщею та іншими країнами ЄС, також імпортує значний обсяг послуг, особливо у сферах транспорту, логістики, юридичних та консалтингових послуг. Зокрема, на початку 2023 р. обсяг імпорту послуг у регіоні досяг 129,2 млн дол. США, що становило 4,3 % від загального імпорту в Україні.

Київська область як агломерація, що оточує столицю, демонструє високий рівень ділової активності, що сприяє імпорту консалтингових і фінансових послуг. На початку 2023 р. обсяг імпорту послуг у регіоні становив 115,6 млн дол. США, або 3,8 % від загального імпорту в Україні. Важливість цього регіону проявляється як для малих і середніх підприємств, так і для великих корпорацій, які шукають доступ до міжнародних ресурсів та експертних консультацій для розвитку своїх бізнес-моделей, а також фінансових послуг

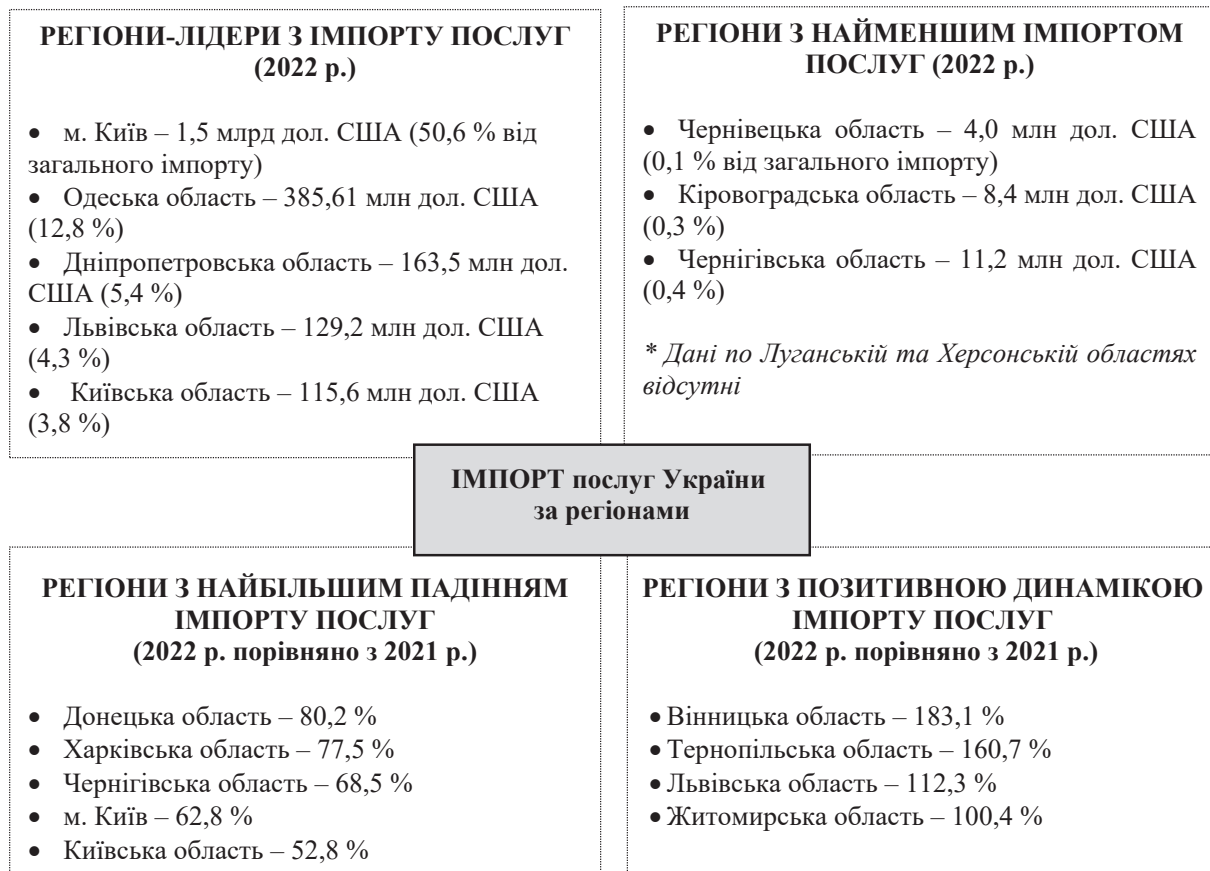

Рис. 2. Узагальнені результати аналізу імпорту послуг України за регіонами у 2021–2022 рр.

Джерело: складено за [4]

для інвестицій і ведення міжнародної торгівлі.

Натомість Чернівецька область має один із найнижчих рівнів імпорту послуг серед регіонів України, становлячи лише 0,1 % від загального обсягу імпорту країни. Основні імпортні послуги зосереджені у транспортно-логістичному секторі, а також у деяких інших сферах, зумовлених економічними зв'язками з сусідніми країнами, зокрема з Румунією. Відносно низький рівень імпорту послуг порівняно з іншими областями України передусім пояснюється відсутністю значних індустріальних і фінансових центрів у регіоні.

Загалом географічний розподіл імпорту послуг відображає, як різні регіони України задовольняють свої економічні потреби, враховуючи місцеві особливості ресурсного забезпечення, галузеву спеціалізацію та ін.

З огляду на динаміку експорту та імпорту послуг на рис. 3 наведено узагальнені дані щодо сальдо зовнішньої торгівлі послугами в Україні за регіонами на початку 2023 р. Так, в аналізованому періоді позитивне сальдо (прибуток від зовнішньої торгівлі послугами) спостерігалось у наступних регіонах: (1) м. Київ, яке має найвищий показник – 2,5 млрд дол. США, що свідчить про значний обсяг експорту послуг, ймовірно, завдяки високому рівню роз-

витку ІКТ, фінансових, інвестиційно-кредитних та інших послуг; (2) Львівська область, яка має досить високий результат – 671,6 млн дол. США, що може бути пов'язано з розвитком ІКТ-сектору та туризмом; (3) Закарпатська та Чернівецька області, які показують позитивне сальдо завдяки добре розвинутим туристичним, рекреаційним та іншим послугам.

Натомість негативне сальдо зовнішньої торгівлі послугами спостерігається в таких регіонах, як Дніпропетровська (-7,2 млн дол. США) та Донецька (-5,9 млн дол. США) області, що може бути наслідком економічних труднощів у цих регіонах. Водночас Полтавська область має найбільший дефіцит торгівлі послугами (-31,3 млн дол. США), що, ймовірно, зумовлено недостатньою конкурентоспроможністю місцевих послуг на зовнішньому ринку.

Середні показники сальдо зовнішньої торгівлі послугами спостерігаються у Вінницькій (150,6 млн дол. США), Житомирській (70,0 млн дол. США) та Тернопільській (78,0 млн дол. США) областях, хоча значно поступаються рівню м. Київ і Львівської області.

Загалом високий рівень сальдо в м. Київ та великих обласних центрах, таких як м. Львів, свідчить про концентрацію експортних послуг у цих регіонах, особливо у сферах ІКТ, фінансів,

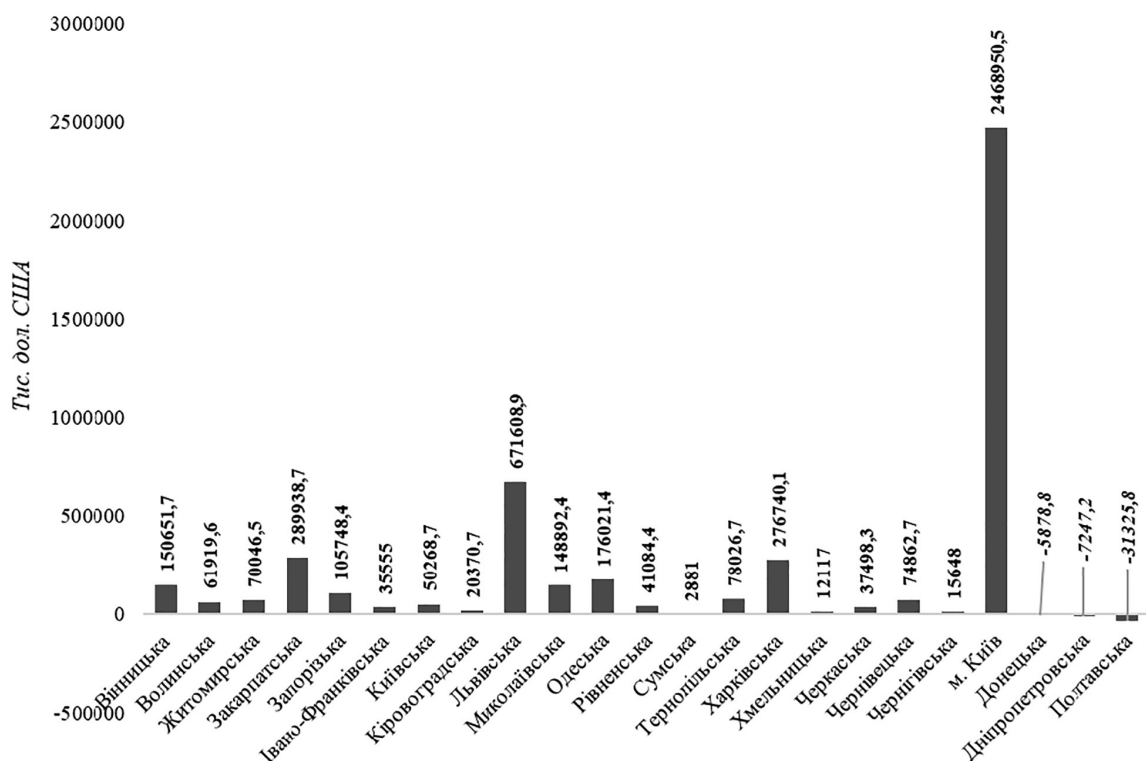

Рис. 3. Сальдо зовнішньої торгівлі послугами в Україні за регіонами на початку 2023 р.
Джерело: складено за [4]

науки та консалтингу. Водночас від'ємне сальдо в окремих областях, ймовірно, обумовлене економічними чинниками, зокрема недостатньою конкурентоспроможністю вітчизняних поставальників послуг на міжнародних ринках або значним обсягом імпорту послуг. Для покращення стану зовнішньої торгівлі в таких регіонах необхідно якнайшвидше розпочати реалізацію комплексних заходів, спрямованих на стимулювання інновацій, розвиток інфраструктури, підтримку освіти та підвищення кваліфікації кадрів, а також удосконалення правового середовища та бізнес-клімату. Безперечно, залучення інвестицій і встановлення ефективного міжнародного партнерства дозволяє регіонам не лише наростити експорт послуг, а й стати конкурентоспроможними учасниками світових ринків і забезпечити стабільне економічне зростання та підвищення рівня життя населення. Важливим аспектом є також зміцнення співпраці між державними органами, місцевим самоврядуванням та підприємницьким сектором, що позитивно сприяє впровадженню стратегій, адаптованих до особливостей кожного регіону, і дозволяє максимально реалізувати його потенціал у міжнародній торгівлі послугами.

Враховуючи результати проведеного структурно-функціонального аналізу, на рис. 4

наведено узагальнені стратегічні орієнтири регіональної політики активізації зовнішньої торгівлі послугами, серед яких: (1) розвиток місцевої інфраструктури для підтримки підприємств-експортерів, насамперед транспортної, логістичної та цифрової інфраструктури; (2) підготовка висококваліфікованих кадрів для ключових галузей – ІКТ, туризму, логістики – через модернізацію освітніх програм, розширення співпраці з бізнесом та ін.; (3) підтримка малих і середніх підприємств як основних драйверів зовнішньої торгівлі послугами шляхом фінансування, освітніх програм та консалтингової допомоги; (4) посилення маркетингових ініціатив, які передбачають розвиток регіональних брендів, впровадження цифрового маркетингу, активну участь представників місцевих органів влади та бізнесу у міжнародних заходах для просування послуг на світових ринках; (5) формування сприятливого регуляторного середовища, що стосується зниження адміністративних бар'єрів, гармонізації законодавства з міжнародними стандартами, забезпечення прозорості бізнес-середовища; (6) надання підтримки інноваційно-технологічних підприємств і стартапів через фінансування, грантові програми, доступ до інвестицій та консультаційний супровід; (7) розширення міжнародної співпраці та міжрегі-

Рис. 4. Стратегічні орієнтири регіональної політики активізації зовнішньої торгівлі послугами в Україні

Джерело: авторська розробка

ональних угод, що відкриє нові ринки та можливості для експорту послуг; (8) впровадження постійного моніторингу ефективності реалізованих ініціатив та оперативного коригування стратегій для максимізації їхнього впливу на економічний розвиток регіону.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Результати структурно-функціонального аналізу зовнішньої торгівлі послугами регіонів України засвідчили їх значну диференціацію у реалізації експортного потенціалу, здатності його збільшити та ефективно реалізовувати, а також значне підвищення залежності регіональної економіки від імпорту послуг. Так, найбільших втрат зазнала зовнішня торгівля послугами в регіонах України, що безпосередньо постраждали від бойових дій або знаходяться під тимчасовою окупацією. Значне скорочення обсягів торгівлі зафіксовано у Донецькій, Луганській, Херсонській, Запорізькій областях, а також у частинах Харківської, Миколаївської та Київської областей.

Попри виклики, пов'язані з війною, основним центром експорту послуг в Україні далі залишається м. Київ, обсяг якого на початку 2023 р. становив 4,0 млрд дол. США (або 43,6 % від загальнодержавного показника), що на 23,8 % менше порівняно з попереднім роком.

Відносна безпека західних регіонів України, зокрема Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької областей, дозволила багатьом підприємствам перемістити туди свої офіси та продовжити діяльність, що позитивно вплинуло на економічну динаміку регіонів у зовнішній торгівлі послугами. Зокрема, обсяг експорту Чернівецької області збільшився на 56,9 % та досяг 78,8 млн дол. США.

Стосовно імпорту послуг, на початку 2023 р. до регіонів-лідерів за їх обсягом віднесено м. Київ – 1,5 млрд дол. США (50,6 % від загального імпорту), Одеську область – 385,61 млн дол. США (12,8 %), Дніпропетровську область – 163,5 млн дол. США (5,4 %), Львівську область – 129,2 млн дол. США (4,3 %), Київську область – 115,6 млн дол. США (3,8 %). При цьому значне зменшення імпорту послуг зафіксоване у Донецькій області – на 80,2 %, Харківській – 77,5 %, Чернігівській – 68,5 %, м. Київ – на 62,8 %.

З огляду на отримані результати до стратегічних орієнтирів регіональної політики активізації зовнішньої торгівлі послугами віднесено такі: (1) розвиток місцевої інфраструктури для торгівлі послугами, (2) удосконалення регуляторної бази в регіонах, (3) підготовка та

розвиток місцевої висококваліфікованої робочої сили, (4) посилення підтримки інновацій та цифровізації, (5) підтримка місцевого малого та середнього бізнесу, (6) розширення міжнародного міжрегіонального співробітництва та партнерства, (7) посилення просування послуг на міжнародних ринках, (8) постійний моніторинг реалізації стратегічних ініціатив.

Подальші дослідження доцільно зосередити на виявленні чинників, що призводять до посилення диспропорцій у розвитку зовнішньої торгівлі послугами регіонами України, та розробленні механізму попередження й подолання їхніх негативних наслідків. Отримані результати актуально врахувати під час моделювання зростання експортного потенціалу сфери послуг регіонів в умовах післявоєнної відбудови національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брензович К. С. Сучасний стан та перспективи розвитку міжнародної торгівлі бізнес-послугами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23 (1). С. 30–34.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л. Стратегічні орієнтири політики імпортозаміщення в Україні: регіональні особливості та аспекти економічної безпеки. *Економіка України*. 2019. № 7–8 (692–693). С. 16–32.
3. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В. Роль сектору інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні та реалізації потенціалу SMART-спеціалізації на регіональному рівні. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 5 (110). С. 162–168.
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Дернова І. А. Світовий ринок послуг: сучасний стан та тенденції розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2412/2332>
6. Камінська Т. М. Місце України у міжнародній торгівлі послугами. *Економічна теорія та право*. 2019. № 1. С. 27–41.
7. Ковтун Т. Д., Матвієнко А. П. Актуальні тренди міжнародної торгівлі товарами та особливості зовнішньої торгівлі України. *Бізнес Інформ*. 2019. № 9. С. 28–35.
8. Кучеренко С. Ю., Леваєва Л. Ю., Припуга Н. В. Аналіз тенденцій розвитку сфери послуг в економіці України. *Економічний вісник університету / ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Гри-*

горія Сковороди». 2021. Вип. 49. С. 96–107.

9. Мельничук О. П. Міжнародна торгівля послугами. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2020. № 4. С. 115–128.

10. Рибак Г. І., Островський І. А. Міжнародний ринок послуг: сучасний стан та структура. *Ефективна економіка*. 2020. № 6. URL: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7984>

11. Kynytska-Iliash M., Hrymak O., Dubyna M., Berezhivskyi Y., Zbarska A. Innovation- and technology-driven development of economy: strategic imperatives for realizing regional development capacity. *Science and Innovation*. 2022. № 18(4). P. 41–54.

12. Kutsyk P., Bachinskiy V., Kuzminska K., Chabaniuk O. Features of application of the method of target calculation of production cost in process-oriented production. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. № 2(43). P. 25–32.

13. Kutsyk P., Lupak R., Shchupakivskyi R., Kachan O., Virt M. Conceptual principles of coordination of sectoral structural changes with the need to ensure the competitiveness of the economy in the conditions of digital transformations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2024. № 2(55). P. 346–361.

14. Makedon V., Drobyazko S., Shevtsova H., Maslosh O., Kasatkina M. Providing security for the development of high-technology organizations. *Journal of Security and Sustainability*. 2019. Issues 8(4). P. 1313–1331.

15. Metelenko N. G., Kovalenko O. V., Makedon V., Merzhynskyi Y. K., Rudych A. I. Infrastructure security of formation and development of sectoral corporate clusters. *Journal of Security and Sustainability*. 2019. Issues 9(1). P. 77–89.

REFERENCES

1. Brenzovych, K. S. (2019), Suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku mizhnarodnoi torhivli biznes-posluhamy. *Naukovy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*. vyp. 23 (1), s. 30–34.

2. Vasyl'tsiv, T. H. and Lupak, R. L. (2019), Stratehichni oriientyry polityky importozamischennia v Ukraini: rehional'ni osoblyvosti ta aspekty ekonomichnoi bezpeky, *Ekonomika Ukrainy*, № 7–8 (692–693), s. 16–32.

3. Vasyl'tsiv T. H. Lupak R. L. and Rudkovskiy O. V. (2019), Rol' sektoru informatsijno-komunikatsijnykh tekhnolohij u formuvanni ta realizatsii potentsialu SMART-spetsializatsii na rehional'nomu rivni. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpriemnytstvo*, № 5 (110), s. 162–168.

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, available at: <https://www.ukrstat.gov.ua>

5. Dernova, I. A. (2023), Svitovyj rynek posluh: suchasnyj stan ta tendentsii rozvytku. *Ekonomika ta suspil'stvo*, vyp. 50, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2412/2332>

6. Kamins'ka T. M. (2019), Mistse Ukrainy u mizhnarodnij torhivli posluhamy. *Ekonomichna teoriia ta pravo*, № 1, s. 27–41.

7. Kovtun T. D. and Matviienko A. P. (2019), Aktual'ni trendy mizhnarodnoi torhivli tovaramy ta osoblyvosti zovnishn'oi torhivli Ukrainy. *Biznes Inform*, № 9, s. 28–35.

8. Kucherenko S. Yu. Levaieva L. Yu. and Pryputa N. V. (2021), Analiz tendentsij rozvytku sfery posluh v ekonomitsi Ukrainy. *Ekonomichny visnyk universytetu / DVNZ "Pereiaslav-Khmel'nyts'kyj derzhavnyj pedahohichnyj universytet imeni Hryhoriia Skovorody"*, vyp. 49, s. 96–107.

9. Mel'nychuk O. P. (2020), Mizhnarodna torhivlia posluhamy. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, № 4, s. 115–128.

10. Rybak H. I. and Ostrovs'kyj, I. A. (2020), Mizhnarodnyj rynek posluh: suchasnyj stan ta struktura. *Efektivna ekonomika*, № 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7984>

11. Kynytska-Iliash M., Hrymak O., Dubyna M., Berezhivskyi Y., Zbarska A. (2022), Innovation- and technology-driven development of economy: strategic imperatives for realizing regional development capacity. *Science and Innovation*, № 18(4), p. 41–54.

12. Kutsyk P., Bachinskiy V., Kuzminska K. and Chabaniuk O. (2022), Features of application of the method of target calculation of production cost in process-oriented production. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, № 2(43), p. 25–32.

13. Kutsyk P., Lupak R., Shchupakivskyi R., Kachan O., Virt M. (2024), Conceptual principles of coordination of sectoral structural changes with the need to ensure the competitiveness of the economy in the conditions of digital transformations. *Financial and credit activity problems of theory and practice*, № 2(55), p. 346–361.

14. Makedon V., Drobyazko S., Shevtsova H., Maslosh O., Kasatkina M. (2019), Providing security for the development of high-technology organizations. *Journal of Security and Sustainability*, Issues 8(4), p. 1313–1331.

15. Metelenko N. G., Kovalenko O. V., Makedon V., Merzhynskyi Y. K., Rudych A. I. (2019), Infrastructure security of formation and development of sectoral corporate clusters. *Journal of Security and Sustainability*, Issues 9(1), p. 77–89.

Стаття надійшла до редакції
14 січня 2025 року